Kúria

ítélete

Az ügy száma: Bfv.I.928/2023/7.

A határozat szintje: felülvizsgálat

A tanács tagjai: Dr. Gimesi Ágnes, a tanács elnöke
Dr. Kardos Andrea, előadó bíró
Dr. Domonyai Alexa, bíró
Dr. Schmidt Péter, bíró
Dr. Tuba István Krisztián, bíró

Az eljárás helye: Budapest

Az eljárás formája: tanácsülés

Az ülés napja: 2024. április 2.

Az ügy tárgya: garázdaság vétsége

Terhelt(ek): Terhelt1 és társa (Terhelt1 I. rendű terhelt)

Elsőfok: Pesti Központi Kerületi Bíróság, 416.Bpk.41.828/2019/14., büntetővégzés, tárgyalás mellőzésével, 2019. december 16. (jogerő: 2020. november 16.)

Másodfok: -

Az indítvány előterjesztője: az I. rendű terhelt védője

Az indítvány iránya: az I. rendű terhelt javára

Rendelkező rész

A Kúria a garázdaság vétsége miatt Terhelt1 és társa ellen folyamatban volt büntetőügyben a Terhelt1 I. rendű terhelt védője által előterjesztett felülvizsgálati indítványt elbírálva a Pesti Központi Kerületi Bíróság 416.Bpk.41.828/2019/14. számú büntetővégzését Terhelt1 I. rendű terhelt vonatkozásában megváltoztatja, és az I. rendű terheltet az ellene garázdaság vétsége [Btk. 339. § (1) bekezdés] miatt emelt vád alól felmenti.

A Kúria ítélete ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye. Ebben az ügyben az indítvány előterjesztője, valamint azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

Indokolás

[1] **I.** A Pesti Központi Kerületi Bíróság 2019. december 16. napján meghozott 416.Bpk.41.828/2019/14. számú büntetővégzésében Terhelt1 I. rendű terhelttel szemben társtettesként elkövetett garázdaság vétsége [a Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 339. § (1) bekezdés] miatt 312 óra közérdekű munka büntetést szabott ki. A közérdekű munka jellegét fizikai munkakörben határozta meg, továbbá rendelkezett a közérdekű munka nem teljesítése esetére annak átváltoztatásáról. Döntött az eljárás során lefoglalt tárgyakról.

[2] A büntetővégzéssel szemben Terhelt1 I. rendű terhelt tárgyalás tartását kérte, azonban a 2020. szeptember 17. és a 2020. november 16. napjára kitűzött előkészítő ülésen nem jelent meg, ezért a kerületi bíróság megállapította, hogy a büntetővégzés 2020. november 16. napján jogerőre emelkedett és végrehajthatóvá vált.

[3] A jogerős határozatban megállapított tényállás a következő (büntetővégzés 4. oldal 1. és 2. bekezdés).

[4] Terhelt1 I. rendű terhelt és terhelt2 II. rendű terhelt 2018. október 21. napján 7 óra 45 perc körüli időben az metró vonalán a Budapest, X. kerület, megálló felől a megálló1 irányába közlekedő metrószerelvényen utazott. terhelt2 II. rendű terhelt énekelni kezdett, amit egy idősebb, ismeretlen utas kifogásolt, és felszólította a II. rendű terheltet, hogy szálljon le a metróról. Ezt a II. rendű terhelt sérelmezte, ezért összeveszett az idősebb utassal. Ezt követően terhelt2 II. rendű terhelt észrevette, hogy Terhelt1 I. rendű terhelt figyeli a tevékenységét, ezért kérdőre vonta, miért nézi, és megfenyegette azzal, hogy megszurkálja. Az I. rendű terhelt ekkor a II. rendű terhelt és az idős utas közé állt, attól tartva, hogy a II. rendű terhelt bántalmazni fogja az idős utast, majd a II. rendű terhelt ezt követő mozdulatát egy ellene irányuló támadásnak értékelte, és megragadta terhelt2 II. rendű terhelt ruháját.

[5] Bár Terhelt1 I. rendű terhelt az idős utas és saját maga védelmének tudatában lépett fel terhelt2 II. rendű terhelttel szemben, ezt követően azonban az általa vélelmezett támadás elhárításához szükséges mértéket messze túllépve, indokolatlanul ütlegelni kezdte kézzel, ököllel a II. rendű terheltet, aki nem ütött vissza, a bántalmazástól pedig nem szenvedett igazolható sérülést.

[6] terhelt2 II. rendű terhelt végül eltolta magától Terhelt1 I. rendű terheltet, és amikor a szerelvény megállt a megálló1 megállónál, üvöltözve leszállt a metrószerelvényről. A II. rendű terhelt dühében ököllel többször megütögette a metrókocsi oldalát, ezért a metrószerelvény nem tudott tovább haladni. A II. rendű terhelt a vele szemben fellépő biztonsági őr felszólítására abbahagyta a tevékenységét, de amikor az őr felszállt a metrókocsiba, hogy leszállítsa Terhelt1 I. rendű terheltet, elővett egy becsukott helyzetben lévő zsebkést, amivel bekopogott a metrókocsi ablakán, az I. rendű terheltet felszólította, hogy szálljon le ő is, mert rendőrt fog hívni.

[7] **II.**1. A bíróság jogerős ügydöntő határozatával szemben Terhelt1 I. rendű terhelt védője terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontjára hivatkozva.

[8] Indokai szerint a jogerős határozatban megállapított tényállás az iratokkal ellentétes megállapításokat tartalmaz, amely alapján az I. rendű terhelt bűnösségének megállapítása alaptalan és jogszabálysértő következtetés az eljárt bíróság részéről.

[9] A nyomozati iratok tartalmát ismertetve és elemezve kifejtette, hogy Terhelt1 I. rendű terhelt a nyomozóhatósággal mindvégig együttműködött, szemben a II. rendű terhelttel, aki agresszív magatartást tanúsított, azonban az elkövetett bűncselekményben bűnösségét elismerte.

[10] Emellett a rendőri jelentésekből kitűnik az is, hogy a II. rendű terhelt megfenyegette meg az I. rendű terheltet, hogy leszúrja vagy megszurkálja, ezért amikor az I. rendű terheltnek úgy tűnt, hogy a II. rendű terhelt valamit keres a ruhájában, jogosan tarthatott attól, hogy kést vagy egyéb eszközt vesz elő. Ezért a támadásától tartva lépett oda a II. rendű terhelthez és ragadta meg a ruhájánál fogva azért, hogy magát és utastársait, főleg az idős urat megvédje.

[11] Sérelmezte, hogy a nyomozóhatóság nem tett meg mindent a tényállás felderítése érdekében, a tanúkutatás minimális és eredménytelen volt, így csupán a metróállomás kamerafelvételei álltak rendelkezésre, amely önmagában nem alkalmas a tényállás teljes körű rekonstrukciójára. Emiatt a metrószerelvényen történtek pontosan nem állapíthatók meg, az azonban igen, hogy a II. rendű terhelt elsőként leszállva őrjöngött és a nála lévő kést elővéve ütni kezdte a szerelvény ablakát. Álláspontja szerint az I. rendű terhelt védekezése jogos volt, hiszen a támadás megkezdésétől azonnal vagy igen rövid időn belül reálisan tartani lehetett, emellett a nem vitatottan a II. rendű terheltnél lévő szúró eszköz használatára tett utalás miatt védekezése szükséges is volt.

[12] Rámutatott arra is, hogy a kés elővételének mozzanata alátámasztja a felfegyverkezve elkövetést, mely megalapozta az I. rendű terhelt védekezésének teljes szabadságát, így a túllépés fogalmilag kizárt. Amennyiben pedig a Kúria azt állapítja meg, hogy az I. rendű terhelt az elhárítás szükséges mértékét túllépte, arra ijedtségből, illetve menthető felindulásból került sor.

[13] A védő részletesen ismertette a jogos védelem és az ún. szituációs jogos védelem Btk.-beli szabályozását, valamint idézte a jogos védelem kérdéseiről szóló 4/2013. Büntető jogegységi határozat 1. és 2. pontjaiban kifejtetteket, továbbá bemutatta a felfegyverkezve elkövetés megállapításának joggyakorlatát.

[14] Utalt arra is, hogy ha az elkövető a valóságos helyzet téves felismerése folytán abban a tudatban cselekszik, hogy ellene jogtalan támadást intéztek, vagy ilyennel közvetlenül fenyegették, a tévedésre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

[15] Álláspontja szerint a kifejtettek miatt a leírt tényállás alapján jogos védelem okán nem lehetett volna az I. rendű terhelt bűnösségét megállapítani és vele szemben büntetést kiszabni.

[16] Hivatkozott emellett a tényállás hiányosságában megnyilvánuló anyagi jogszabálysértés kapcsán a BH 2014.103., BH 1998.110. és a BH 2013.55. számon közzétett döntésekre is arra az esetre, ha jelen ügyben a Kúria azt állapítaná meg, hogy mégsincs abban a helyzetben, hogy jogerős határozatot megváltoztatva felmentő ítéletet hozzon.

[17] Végül arra tett indítványt, hogy a Kúria a jogerős büntetővégzést helyezze hatályon kívül, és utasítsa az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására.

[18] 2. A Legfőbb Ügyészség a BF.1247/2023/2. számú átiratában a felülvizsgálati indítványt a nyomozás hiányosságait és a tényállás iratellenességét kifogásoló részében a törvényben kizártnak, részben – eltérő indokokkal – alaposnak tartotta.

[19] Kifejtette, hogy az irányadó tényállás szerint terhelt2 II. rendű terhelt a hangos éneklését rajta számon kérő idős úrral szóváltásba keveredett, azonban őt nem bántalmazta, ilyen szándékkal nem közeledett felé, e magatartásával szemben tehát jogos védelem nem merülhetett fel.

[20] A tényállás alapján egyértelműnek tartotta, hogy a II. rendű terhelt ezt követően kötekedő magatartást tanúsított, a tevékenységét figyelemmel kísérő Terhelt1 I. rendű terheltet – aki aktív cselekvőséget nem tanúsított – kérdőre vonta, majd ok nélkül megszurkálással fenyegette meg. A II. rendű terhelt nem tett olyat, ami arra utalt, hogy a kilátásba helyezett bántalmazást véghez akarná vinni, ugyanakkor az I. rendű terhelt megszúrására elhangzott fenyegetés okkal feltételezi azt, hogy a II. rendű terheltnél kés, vagy más heggyel-éllel bíró eszköz van, azonban azt ekkor még nem vette elő. A tényállás szerint a megszurkálásra tett kijelentés után épp az I. rendű terhelt ment oda a II. rendű terhelthez, tehát a II. rendű terhelt részéről még ekkor sem volt intézett támadás, és annak közvetlenül fenyegető veszélye sem állt fenn.

[21] Ezt követően az I. rendű terhelt a II. rendű terhelt és az idős úr közé állt, és ekkor a II. rendű terhelt mozdulatát I. rendű terhelt egy ellene irányuló támadásnak értékelte. A Legfőbb Ügyészség az átiratában hangsúlyozta, hogy az irányadó tényállás nem tartalmazza, hogy a II. rendű terhelt pontosan milyen mozdulat tett, így nincs ténybeli alapja olyan tartalmú megállapításnak, miszerint a II. rendű terhelt az I. rendű terhelt megszúrására vagy más módon történő bántalmazására törekedett volna, tehát a magatartása jogos védelmi helyzetet nem eredményezett.

[22] Rámutatott ugyanakkor arra, hogy vizsgálni kell a vélt jogos védelmi helyzet fennállásának lehetőségét, hiszen azt maga az irányadó tényállás is felveti: az I. rendű terhelt a II. rendű terhelt mozdulatát egy ellene irányuló támadásnak „értékelte”, továbbá az általa „vélelmezett támadás” elhárításához szükséges mértéket túllépve kezdte bántalmazni a II. rendű terheltet.

[23] Kiemelte, hogy a metrószerelvényen kötekedő magatartást tanúsító terhelt2 II. rendű terhelt Terhelt1 I. rendű terheltet úgy fenyegette meg megszúrással, hogy erre az I. rendű terhelt okot nem szolgáltatott, jogtalan cselekményt nem követett el, csupán figyelemmel kísérte a II. rendű terhelt és az idős utas összeszólalkozását. Az I. rendű terhelt ekkor azt nem tudhatta, hogy a II. rendű terheltnél tényleg van-e kés, vagy csak fenyegetőzik ezzel, azonban a fenyegetésből kiindulva a kés meglétének reális esélyével számolnia kellett.

[24] A tényállás szerint amikor az I. rendű terhelt a II. rendű terhelt és az idős úr közé állt, attól tartott, hogy a II. rendű terhelt bántalmazni fogja az idős utast, a szándéka pedig az volt, hogy amennyiben erre sor kerül, közbe tudjon avatkozni. Álláspontja szerint az I. rendű terhelt által tanúsított magatartás nem értékelhető úgy, hogy a kihívást elfogadva maga is a jogtalanság talajára került volna. Ebben a helyzetben tett egy olyan mozdulatot a II. rendű terhelt, amit Terhelt1 I. rendű terhelt ellene irányuló támadásnak értékelt. Bár a tényállás nem írja körül, hogy pontosan milyen mozdulat volt ez, azonban érvelése szerint a leírtakból arra sem lehet következtetni, hogy ez a mozdulat a tömegközlekedési eszközön való utazással adekvát mozdulat volt, így nincs ténybeli alap annak elvetésére, hogy az I. rendű terhelt – miután őt a II. rendű terhelt leszúrással fenyegette meg – tévesen volt abban a tudatban, hogy ellene a II. rendű terhelt támadást kíván indítani.

[25] Kitért arra is, hogy jelen ügyben a jogerős ügydöntő határozat hatályon kívül helyezése legfeljebb annak tisztázását eredményezné, hogy az I. rendű terhelt tévedését gondatlansága okozta-e, azonban az I. rendű terhelt terhére rótt garázdaságnak gondatlan alakzata nincs.

[26] Mindezek alapján indítványozta, hogy a Kúria a Be. 662. § (2) bekezdés a) pontja alapján a Pesti Központi Kerületi Bíróság 416.Bpk.41.828/2019/14. számú büntetővégzését változtassa meg, és Terhelt1 I. rendű terheltet a Btk. 339. § (1) bekezdésébe ütköző garázdaság vétsége miatt emelt vád alól mentse fel.

[27] **III.** Az I. rendű terhelt védőjének felülvizsgálati indítványa más okból alapos.

[28] 1. A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, amely Be. 648. §-a alapján csak a bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen, a Be. 649. §-ában tételesen megjelölt eljárásjogi és anyagi jogi okokra hivatkozással terjeszthető elő.

[29] A védő az indítványában konkrétan megjelölt anyagi jogi szabálysértés [Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpont] mellett kifogásolta a nyomozóhatóság eljárását is.

[30] 2. Eljárási szabálysértés címén kizárólag a Be. 649. § (2) bekezdés a)-f) pontjában kimerítően felsorolt törvénysértések képeznek felülvizsgálati okot.

[31] A Be. 649. § (2) bekezdés d) pontja szerint felülvizsgálatnak van helye, ha a bíróság a jogerős, vádról rendelkező ügydöntő határozatát a Be. 608. § (1) bekezdésében meghatározott, feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértéssel hozta meg. Felülvizsgálatot tehát csak a bíróság által vétett, az eljárási törvényben kimerítően felsorolt abszolút eljárási szabálysértések alapoznak meg, azonban a védő által kifogásolt nyomozás során megvalósított esetleges eljárási szabálysértések, a nyomozás hiányosságai nem tartoznak a Be. 608. § (1) bekezdése szerinti eljárási szabálysértések körébe, ezért azok a felülvizsgálat során nem vizsgálhatók (BH 2015.154., EBH 2013.B.23.).

[32] A Kúria hivatalból elvégzett vizsgálata [Be. 659. § (6) bekezdés] során felülvizsgálatot megalapozó eljárási szabálysértést [Be. 649. § (2) bekezdés] nem észlelt.

[33] 3.1. A Be. 648. § a) pontja értelmében felülvizsgálatnak a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt is helye van.

[34] A Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontja szerint felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével állapította meg a terhelt bűnösségét.

[35] E felülvizsgálati ok akkor valósul meg, ha a jogerős ítélet tényállásában leírt cselekmény nem bűncselekmény, vagy a bíróság a tényállásban rögzített büntethetőséget kizáró, vagy büntethetőséget megszüntető ok ellenére mégis megállapította a terhelt bűnösségét.

[36] A felülvizsgálat a jogerős ügydöntő határozat jogi – és nem ténybeli – hibájának orvoslására szolgál, ezért az eljárásban tényálláshoz kötöttség érvényesül, vagyis a felülvizsgálati indítványban a jogerős ítéletben megállapított tényállás nem támadható [Be. 650. § (2) bekezdés]. A Be. 659. § (1) bekezdése alapján e rendkívüli jogorvoslatban nincs helye a bizonyítékok ismételt és eltérő értékelésének, valamint bizonyítás felvételének; a felülvizsgálati indítvány elbírálásakor a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás az irányadó.

[37] A tényállás megalapozottsága tehát a felülvizsgálatban nem vizsgálható, a büntető anyagi jog szabályainak megsértése az alapeljárásban megállapított tényállás alapján bírálandó el akkor is, ha a tényállás hiányos, nem kellően felderített, és ellentétes az iratok tartalmával, tehát függetlenül attól, hogy az adott tényállás megalapozott-e, vagy sem (BH 2004.102., BH 2010.324., BH 2016.264.). Éppen ezért az I. rendű terhelt védőjének a tényállás iratellenességére vonatkozó kifogása felülvizsgálat tárgya nem lehet.

[38] A tény fogalma alá tartozik valamely, a múltban bekövetkezett vagy a jelenben (a megnyilatkozáskor) tartó cselekmény (cselekedet, magatartás), történés (jelenség, esemény), továbbá állapot (így az ember múltban fennállt, vagy jelenben fennálló tudatállapota is) (BH 1994. 171.).

[39] Az ítéleti tényállás személyi és történeti részében rögzített ténymegállapítások tehát nem kizárólag fizikai jellegű külső történések, de ún. belső történések, tudati tények is lehetnek (BH 2005.167.). Amennyiben az irányadó tényállás egyidejűleg az elkövető

cselekvésével kapcsolatos tudati tényeket is tartalmazza, akkor ezekre is érvényesül a támadhatatlanság szabálya (BH 2011.3., BH 2021.157).

[40] A tényből tényre vont következtetés is tény, továbbá a jogkövetkeztetésnek is ténybeli alapon kell nyugodnia akkor is, ha a jogkövetkeztetés közvetlenül egy vagy több megállapított tényből került levonásra. Ebből pedig az következik, hogy amennyiben az irányadó tényállás egyidejűleg akár primer, akár secunder tényként és értelemszerűen jogkövetkeztetésként is tartalmazza az elkövető cselekvésével kapcsolatos tudati tényeket, akkor ezekre is érvényesül a támadhatatlanság szabálya. A tényállás részévé tett tudati tények akkor nem vitathatók, amennyiben a szűkebb értelemben vett tényállásba tartozó külső, a külvilágban megjelenő tényekből, életbeli jelenségekből a belső tények valóban következnek (BH 2018.239., Bfv.II.1256/2015/5., Bfv.I.1188/2020/10.).

[41] A felülvizsgálati eljárásban nem kerülhet sor a jogerős ítéletben megállapított tényállástól eltérő tények állításával a bűnösség megállapításának vitatására, a jogkövetkeztetések – így a bűnösség vagy a jogi minősítés megállapításának – helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével vizsgálható (BH 2004.102.).

[42] A kifejtettek érvényesülnek akkor is, ha a felülvizsgálat tárgya valamely büntethetőséget kizáró ok hiányára vont következtetés helyessége, amelynek megítélése csak és kizárólag a jogerős ügydöntő határozat tényeinek figyelembevételével lehetséges (EBH 2011.2395.).

[43] A Kúriának tehát az I. rendű terhelt vonatkozásában a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás alapján kellett állást foglalnia arról, hogy a felülvizsgálati indítványban, illetve a Legfőbb Ügyészség észrevételében hivatkozott büntethetőséget kizáró okok valamelyike fennáll-e.

[44] 3.2. Az Alaptörvény V. cikke szerint mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a személye, illetve a tulajdona ellen intézett vagy az ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához.

[45] A Btk. 22. § (1) bekezdése szerint nem büntetendő az a cselekmény, amely a saját, illetve más vagy mások személye, javai vagy a közérdek ellen intézett, illetve ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.

[46] A jogos védelem kérdéseiről szóló 4/2013. Büntető jogegységi határozat 1. pontja szerint a Btk. a jogos védelmet a büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okok között objektív büntethetőségi akadályként kezeli, amikor a jogos védelem során megvalósított cselekményt „nem büntetendőnek” tekinti. Az a cselekmény, amelyet a védekező a jogtalan támadás elhárítása érdekében kifejt – s az megvalósíthatja a Különös Rész valamely törvényi tényállását – nélkülözi a társadalomra veszélyességet, s ezáltal bűncselekményt nem valósít meg.

[47] A jogegységi határozat kifejti, hogy a védekezést támadás előzi meg. Az elhárítás válasz a támadásra. A védekezés azért jogos, mert a támadás jogtalan. A jogosan védekező a jogot védi a jogtalansággal szemben. A jogtalan támadás elhárításának kockázatát, következményeit a támadónak kell viselnie. A támadásnak „intézettnek”, vagy „közvetlenül fenyegetőnek” kell lennie. Intézett a támadás akkor, ha az elkövető valamely, a Különös Részben büntetni rendelt bűncselekmény (szabálysértés) törvényi tényállásának megvalósítását megkezdte. Közvetlenül fenyegető a támadás akkor, ha a támadás megkezdésétől azonnal vagy igen rövid időn belül reálisan tartani lehet. A jogos védelmi helyzet mindaddig fennáll, ameddig a megtámadott okkal tarthat a támadás megkezdésétől vagy annak folytatásától.

[48] A támadás célzott, egyoldalú (nem kölcsönös), tevőleges, fizikai ütközést kezdő magatartás. Nyilvánvalóan ilyen tartalmú a meg nem kezdett, de időben, térben közvetlen

fenyegető támadás, más szóval a támadás közvetlenül fenyegető veszélye is (EBH 2011.2393.).

[49] A jogos védelemre vonatkozó rendelkezések értelmezésénél és alkalmazásánál, valamint a jogos védelmi helyzet megítélésénél az adott ügy történéseinek egész folyamatát, összességét figyelembe véve, a cselekménysor összefüggő vizsgálata alapján kell állást foglalni akként, hogy az adott tényeket a megtámadott szempontjából kell szem előtt tartani, minthogy a kockázatot mindenkor a jogtalanul támadónak kell viselnie (BH 2002.212.).

[50] A jogos védelem, illetve ezen a címen valamely – bűncselekményt megvalósító – magatartás jogszerűségének kérdése akkor merülhet fel, ha

- az megindult, folyamatban levő jogtalan támadás (vagy időrendi előzménye, a közvetlenül fenyegető jogtalan támadás) elhárítására irányul, továbbá
- a legalább elkezdett, illetve közvetlen fenyegető támadás más személy általi, a megtámadotton kívüli, tőle idegen, független magatartás (Kúria Bfv.II.1030/2022/12.).

[51] A 4/2013. Büntető jogegységi határozat a jogos védelem korlátaira nézve kimondja, hogy

- verbális cselekményekkel szemben nem vehető igénybe,
- megtorlásként nem alkalmazható,
- kölcsönös kihívás elfogadása mindkét fél számára a jogtalanság állapotát hozza létre, továbbá
- a támadás kiprovokálása megfosztja a védekezőt az elhárítás jogszerűségétől.

[52] Mindezek előrebocsátása után az irányadó tényállás alapján az alábbiak állapíthatók meg.

[53] Jelen esetben az eseménysor kezdetét az jelentette, hogy a metrószerelvényen terhelt2 II. rendű terhelt éneklését egy idősebb utas kifogásolta, és őt leszállásra szólította fel, amit a II. r. terhelt sérelmezett és összeveszett az idős utassal. Mivel ekkor a II. rendű terhelt bűncselekményt (vagy szabálysértést) nem valósított meg, nem lépett fel támadóan, és olyan helyzet sem állt elő, amelyben a II. rendű terhelt támadásától reálisan tartani lehetett volna, a jogos védelmi helyzet nem állt fenn.

[54] Ezt követően a II. rendű terhelt észlelte, hogy Terhelt1 I. rendű terhelt figyeli a tevékenységét, kérdőre vonta őt, hogy miért nézi, majd megszurkálással fenyegette meg, azonban – miként arra a Legfőbb Ügyészség is helyesen mutatott rá – nem tett olyan mozdulatot, mely jogtalan támadásként, vagy annak közvetlenül fenyegető veszélyeként lenne értékelhető. A késsel való bántalmazás szóbeli elhangzásán kívül más nem történt, az eszköz elővételére nem került sor. Következetes az ítélkezési gyakorlat abban, hogy az általános fenyegetettség érzése, a jogtalan támadás bekövetkezhetőségének távoli veszélye jogos védelmi helyzetet nem alapoz meg (BH 2003.50., BH 2002.212., BH 1995.685.).

[55] Az irányadó tényállás ezután azt rögzíti, hogy az I. rendű terhelt attól tartva, hogy a II. r. terhelt bántalmazni fogja az idős utast, a II. rendű terhelt és az utas közé állt, azonban a tényállás semmilyen olyan magatartást nem tulajdonít a II. rendű terheltnek, amely a jogos védelmi helyzet megállapításának ténybeli alapjául szolgálhatna, eszköz elővételére ekkor sem került sor.

[56] A tényállás szerint az I. rendű terhelt ezt követően azért ragadta meg a II. rendű terhelt ruháját, mert a mozdulatát egy ellene irányuló támadásnak értékelte, majd – az idős utas és saját maga védelmének tudatában fellépve – a II. rendű az általa vélelmezett támadás elhárításához szükséges mértéket messze túllépve, indokolatlanul kézzel és ököllel ütlegelni kezdte.

[57] Ehelyütt arra is szükséges kitérni, hogy jogos védelmi helyzet annak javára nem állapítható meg, aki szándékos, tettleges magatartásával előidézi (provokálja) a másik támadását (BH 1984. 135.); önként, méltányolható ok nélkül bekapcsolódik a verekedésbe, illetve kölcsönös résztvevője erőszaknak, mást egyidejűleg támad (BH 2000.187); a kihívást elfogadva, vagy kölcsönös szidalmazás, fenyegetőzés után tettlegességbe bocsátkozik (EBH 2011.2393., BH 2004.93, BH 2002.171.).

[58] Jelen esetben azonban ilyen kizáró körülményről nincs szó, hiszen a tényállásban megállapítottak szerint az I. rendű terhelt az idős utas védelmében, a II. rendű terhelt bántalmazásától tartva – tehát méltányolható okból – lépett fel a II. rendű terhelttel szemben, ő maga provokatív, támadó magatartást nem tanúsított, szidalmazást, fenyegetést tartalmazó kijelentést sem tett. A II. rendű terhelt részéről verekedésre szóló kihívás nem volt, így annak elfogadása sem merülhet fel.

[59] Az irányadó tényállásban leírt eseménysor egésze alapján ugyanakkor azért nem lehet arra a következtetésre jutni, hogy a jogos védelmi helyzet az I. rendű terhelt javára megállapítható lenne, mert a II. rendű terhelt nem lépett fel támadóan vele szemben, a bántalmazást megelőzően a nála lévő kést nem vette elő, részéről megkezdett vagy azzal közvetlenül fenyegető támadás sem állt fenn.

[60] Jogtalan támadás hiányában annak az élet kioltására irányuló voltára [Btk. 22. § (2) bekezdés] vonatkozó védői okfejtés sem vizsgálható.

[61] 3.3. A vélt jogos védelmi helyzet a társadalomra veszélyességben való tévedés – mint büntethetőséget kizáró ok – szabályai [Btk. 20. § (2)-(3) bekezdés] alapján ítélendő meg.

[62] A Btk. 20. § (2) bekezdése szerint nem büntethető, aki a büntetendő cselekményt abban a téves feltevésben követi el, hogy az a társadalomra nem veszélyes, és erre a feltevésre alapos oka van.

[63] A jogos védelem és a vélt (putatív) védelem esetén a cselekvő egyaránt jogos cél elérésére törekszik, ám amíg a jogos védelemnél az ennek alapjául szolgáló feltételek (a jogtalan támadás, illetve annak közvetlen veszélye) objektíve fennállnak, a vélt jogos védelem esetében viszont nem: az elkövető a kialakult helyzet félreértéséből eredően csupán úgy véli, hogy jogszerűen cselekszik.

[64] A büntethetőséget kizáró okot jelentő tévedést megalapozó vélt jogos védelmi helyzet során objektíve nincs jogos védelmi helyzet, de az elkövető alapos okkal feltételezi, hogy akár ő, akár más ilyen helyzetben van, holott valójában nincs támadás és az nem is fenyeget közvetlenül, avagy, ha volt is, már megszűnt.

[65] A vélt jogos védelem kapcsán tehát a tévedés jelentkezhet

- egyrészt a jogos védelem előfeltételeinek téves megítélésében (amikor az elkövető a sértett mozdulatát támadásként vagy annak közvetlen veszélyeként értékeli, holott erről valójában nincs szó);
- másrészt abban, hogy az elhárítás bizonyos intenzitását tartja – tévesen – szükségesnek azért, mert helytelenül mérte fel a feltételezett támadás jellegét, erejét vagy veszélyességét (BH 1997.437., BH 2023.31.).

[66] Amennyiben az elkövető alapos okkal tételezte fel a jogos védelmi helyzetet, nem büntethető. Ha viszont a tévedését gondatlanság okozta, és az adott bűncselekménynek van gondatlan alakzata, a gondatlanságból elkövetett bűncselekményért felel [Btk. 20. § (3) bekezdés].

[67] Az ítélkezési gyakorlat szerint az elkövető alappal nem hivatkozhat vélt jogos védelemre, ha semmi külső jele nincs annak, hogy a személye vagy javai ellen a sértett

részéről jogtalan támadás indul, vagy ilyen támadással közvetlenül fenyegető helyzet áll fenn (BH 2001.409.).

[68] A jelen ügyben az irányadó tényállás olyan külső tényeket és olyan – ezekkel ellentétben nem álló – tudati tényeket rögzít, melyek alapján a vélt jogos védelem az I. rendű terhelt javára megállapítható.

[69] A tényállás szerint terhelt2 II. rendű terhelt úgy vonta kérdőre és úgy fenyegette meg megszurkálással terhelt1 I. rendű terheltet, hogy annak előzménye nem volt, az I. rendű terhelt ugyanis vele szemben nem lépett fel támadóan, nem közeledett felé, tőle tartania nem kellett. Az I. rendű terhelt magatartása abban merült ki, hogy figyelte az idős utassal szóváltásba kerülő II. rendű terhelt cselekvőségét. Ehhez képest a II. rendű terhelt támadásra utaló kijelentést tett, melynek tartalma arra utalt, hogy a II. rendű terheltnél kés, vagy más szúró-, illetve vágóeszköz is lehet. A bántalmazásra vonatkozó fenyegetést hallva az I. rendű terhelt ezt alappal feltételezhette.

[70] Ilyen előzmények után terhelt1 I. rendű terhelt azért állt az idős utas és terhelt2 II. rendű terhelt közé, mert a II. rendű terhelt bántalmazásától tartott. Ebben a helyzetben került sor egy olyan, a tényállásban pontosabban körül nem írt mozdulatra a II. rendű terhelt részéről, amelyet terhelt1 I. rendű terhelt ellene irányuló támadásként értékelt, e mozdulat miatt, ezt követően lépett fel maga és az idős utas védelmében. A II. rendű terhelt mozdulatának jellege, annak jellemzői a tényállásból ugyan valóban nem állapíthatók meg, az azonban igen, hogy ezzel kapcsolatban I. rendű terhelt tudatában mi alakult ki. A tényállás az I. rendű terhelt tudatállapotára vonatkozó tényként azt rögzíti, hogy a II. rendű terhelt mozdulatát az I. rendű terhelt „támadásként értékelte”, annak „vélelmezte”. Az irányadó tényállásból kiolvasható, hogy az ismertetett előzmények alapján a II. rendű terhelt magatartása, bántalmazásra vonatkozó kijelentése magában hordozta az erőszakos fellépés lehetőségét, majd az általa tett mozdulatból az I. rendű terhelt azt a következtetést vonta le, hogy a jogtalan támadás közvetlen veszélye elő is állt.

[71] Ehhez képest valójában a II. rendű terhelt részéről nem volt támadás, és az nem is fenyegetett közvetlenül, a nála lévő kést végül csak a metrószerelvényről való leszállást követően vette elő. A teljes eseménysort tekintve ugyanakkor az I. rendű terheltnek alapos oka volt annak feltételezésére, hogy ő, illetve az idős utas jogos védelmi helyzetben van, ezért jogszerűen cselekszik, mely cselekménye nem veszélyes a társadalomra.

[72] Ezért Terhelt1 I. rendű terhelt a garázdaság bűncselekményét csak formálisan valósította meg, a cselekménye a Btk. 20. § (2) bekezdésére figyelemmel nem büntethető.

[73] Helyesen utalt a Legfőbb Ügyészség arra, hogy a Btk. 20. § (3) bekezdése szerint nem zárja ki a büntethetőséget a tévedés, ha azt gondatlanság okozza, és e törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli, azonban az I. rendű terhelt terhére rótt garázdaság bűncselekményének nincs gondatlan alakzata.

[74] **IV.** A kifejtett érvek mentén a Kúria a Be. 660. § (1) bekezdése szerint tanácsülésen a megtámadott határozatot a Be. 662. § (2) bekezdés a) pontja alapján megváltoztatva maga hozott a törvénynek megfelelő határozatot. Ennek során az I. rendű terheltet az ellene garázdaság vétsége [Btk. 339. § (1) bekezdés] miatt emelt vád alól – a Be. 566. § (1) bekezdés a) pontjára figyelemmel, mert a cselekmény nem bűncselekmény – felmentette.

[75] A Kúria – a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 10. § (2) bekezdése és a Kúria ügyelosztási rendjének IV.6. pontjában írt rendelkezés alapján – öttagú tanácsban járt el.

[76] Az ítélet elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 6. § (4) bekezdése, a felülvizsgálatot a Be. 650. § (1) bekezdés b) pontja zárja ki.

A Be. 652. § (6) bekezdése szerint minden jogosult csak egyszer nyújthat be felülvizsgálati indítványt, kivéve, ha az újabb felülvizsgálati indítvány benyújtása a Be. 649. § (3)-(5) bekezdésén alapul. A Be. 656. § (4) bekezdésének első fordulata pedig akként rendelkezik, hogy az ugyanazon jogosult által ismételten előterjesztett indítványt a Kúria érdemi indokolás nélkül elutasíthatja.

Budapest, 2024. április 2.

Dr. Gimesi Ágnes s.k. a tanács elnöke, Dr. Kardos Andrea s.k. előadó bíró, Dr. Domonyai Alexa s.k. bíró, Dr. Schmidt Péter s.k. bíró, Dr. Tuba István Krisztián s.k. bíró

A Kúria Bfv.I.928/2023/7. ítélete 2024. április 2. napján jogerős.

Budapest, 2024. április 2.

Dr. Gimesi Ágnes s.k.
a tanács elnöke